

Süreyya Anderiman (1900-1959)

Süreyya Anderiman

Mustafa Kemal Atatürk'ün en yakın mesai arkadaşlarından biri olarak Özel Kalem (Kalem-i Mahsus) Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. 1900 yılında Taif'te doğdu. Hicaz Kumandanı Münir Paşa'nın oğludur. Robert Koleji'ni bitirdikten sonra Honover Yüksek Mühendis Okulu'nda eğitim aldı. Almanca, Fransızca ve İngilizce öğrendi. 1924'te Göztepe Amerikan Okulu'nda bir müddet hocalık yaptıktan sonra, 1926'da Hariciye Vekâleti'nde memuriyete başladı. 1928'de Hukuk Fakültesini bitirdi. Aynı yıl New York Başkonsolosluğu'na tayin oldu. Amerika'da bulunduğu yıllarda eğitim almaya devam etti. 1931 yılında Columbia Üniversite'sinden mezun oldu. 13 Ağustos 1939'da iş adamı Nuri Aziz Beler'in kızı Nükhet Hanım ile evlendi.

Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem (Kalem-i Mahsus) Müdürlüğü'ne teamül gereği Dışişleri Bakanlığı meslek mensupları arasından seçilen kişiler atanıyordu. Özel Kalem Müdürü olan **Hasan Rıza Soyak**'ın Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne (Umumî Kâtipliği) atanmasıyla boşalan Özel Kalem Müdürlüğü görevine 22 Aralık 1934'te Süreyya Anderiman atandı. Bu atamada Süreyya Anderiman'ın Cumhurbaşkanlığı yaverlerine bir süredir Fransızca dersi veriyor olması etkili oldu.

Özel Kalem (Kalem-i Mahsus) olması münasebetiyle Mustafa Kemal Atatürk'ün günlük çalışma programını belirlemek, kabullerin gerçekleşmesini sağlamak ve kabullerde hazır bulunmak, resmi ve özel yazışmaları yapmak, protokol ve tören işlerini yönetmek, ziyaret, davet, karşılama, uğurlama hizmetlerini idare etmek üzere görev yaptı. Atatürk'ün dil, tarih ve kültür çalışmalarında bizzat yanında bulundu. İhtiyaç duyulan kitapların temininden, tercüme edilmesine kadar birçok konuda Mustafa Kemal Atatürk'e yardım etti.

Süreyya Anderiman mizaç olarak utangaç, çok terbiyeli ve az konuşan bir kişi olarak tanınmaktaydı. Aynı zamanda çok iyi derecede İngilizce bilen, iyi yetişmiş, geniş kültürlü bir bürokrattı. Yabancı devlet temsilcileri ve misafirlerle yapılan

toplantılarda Atatürk'ün tercümanlığını yaptı. Yurt dışından gelen misafirlere Atatürk'ün emriyle mihmandarlık yaptı.

Hatay meselesiyle ilgili yabancı ajanslardaki yayın ve propagandaları takip ederek Atatürk'e bilgi verdi. Atatürk'ün hastalığı sürecinde ve son günlerinde yanında bulundu. Tedavi için doktorlarının istediği ilaçların temin edilmesi konusunda yurt dışı elçilik ve temsilcilerle yazışmalar yaptı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de vefatından sonra **İsmet İnönü** tarafından Köşk'teki kadrolarda çok fazla değişikliğe gidilmedi. Süreyya Anderiman İsmet İnönü'nün de Özel Kalem Müdürü olarak 5 Eylül 1945 yılına kadar görevine devam etti. 10 yıl 8 ay 15 gün görevde kalarak en uzun süre görev yapan özel kalem müdürlerinden olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında gece gündüz radyoları dinleyerek, savaşın aşamalarını takip edip notlar tuttu. **Churchill**'in sözlerinden, Hitler'in Alman ulusuna hitabına kadar her türlü gelişmeyi vakit geçirmeksizin İsmet İnönü'ye rapor etti.

Tahran Konferansı'nda alınan karar gereği, ABD Başkanı ve İngiltere Başbakanının, Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü Kahire'de yapılacak konferansa davet etmesiyle, İkinci Kahire Konferansı'na (4-7 Aralık 1943) katılmak üzere teşkil edilen heyetin içinde yer aldı. Kahire görüşmelerinde Türk heyetinin tercümanlığını yaptı. İkinci defa ve hususi yapılan İnönü-Roosevelt görüşmesinde Türk tarafından İsmet İnönü, **Numan Menemenciöglü** ve tercümanlık yapan Süreyya Anderiman; Amerika tarafından ise Roosevelt ve Steinhardt hazır bulundu.

Süreyya ve Nükhet Anderiman'ın cenaze töreni

28 Nisan-26 Haziran 1945 tarihleri arasında gerçekleşen San Francisco Konferansı'na katılan Türk heyetinin içinde yer aldı. Heyetin genel kâtibi olarak geçici görevle San Francisco'ya gönderilmesine hükümetçe karar verildi. Süreyya Anderiman San Francisco Konferansı dönüşü 7 Eylül 1945'te Cumhurbaşkanlığıınca yapılan atama kararı ile "görülen lüzum üzerine" eski memurluk yeri olan Dışişleri Bakanlığı'ndaki görevine iade edildi. 9 Nisan 1940 tarihinde Alman kuvvetleri tarafından işgal edilmiş ve 1945 senesine kadar işgal altında kalmış olan Oslo'ya 8 Kasım 1945'te bakanlar kurulu kararı ile elçi tayin edildi. 8 Şubat 1946'da vazifesine başladı. 27 Mayıs 1957'ye kadar bu görevine devam etti. 30 Mayıs 1957'de birinci dereceye terfi ettirilerek Tokyo Büyükelçiliği'ne tayin edildi. 28 Eylül 1959 günü Tokyo'da eşi Nükhet Hanım ile intihar ederek yaşamına son verdi. Elim hadisenin o günlerde Japonya gezisi yapmakta olan TBMM Başkanı **Refik Koraltan**'ın Japonya ziyaretinin hemen sonrasında olması çeşitli söylentilerin ortaya atılmasına, bu konuda değişik spekülasyonlar yapılmasına neden oldu. Süreyya Anderiman ve eşinin ruhsal bir bunalım sonucu tabanca ile yaşamlarına son verdikleri ifade edildi. Dışişleri Bakanı Selim Sarper'in tahkik edileceğini söylemesine rağmen olayın perde arkası tam manası ile aydınlatılmadı. Cenazeleri Japon Başbakanı ve Dışişleri Bakanının katıldığı resmi törenin ardından Tokyo'dan özel uçakla Türkiye getirildi. Anderiman çifti 11 Ekim 1959 günü askerî törenle Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Zübeyir UZUN

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

BCA, 30.18.1.2/109.64.16.

BOA, BEO/4128.309583

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet, 08 Mayıs 1945

Cumhuriyet, 25 Mart 1945

Cumhuriyet, 08 Eylül 1945

Cumhuriyet, 29 Eylül 1959

Cumhuriyet, 30 Eylül 1959

Cumhuriyet, 3 Ekim 1959

Cumhuriyet, 9 Ekim 1959

Cumhuriyet, 12 Ekim 1959, 01 Ocak 1961

Milliyet, 29 Eylül 1959

Ulus, 10 Haziran 1960

Resmî Gazete, 7 Eylül 1945 Cuma, Sayı 6103

Resmî Gazete, 8 Kasım 1945 Perşembe, Sayı 6152

Resmî Gazete, 22 Nisan 1957 Pazartesi, Sayı 9592.

ARAR, İsmail, **Son Günlerinde Atatürk: Dr. Asım Arar'ın Hatıraları**, İstanbul, 1958.

ARAL, Hamid. (Haz.), **Dışışleri Bakanlığı 1967 Yıllığı**, Ankara, 1968.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 27 (1934-35), Kaynak Yayınları, İstanbul, 2010.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 28 (1935-1936), Kaynak Yayınları, İstanbul, 2010.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 29 (1937), Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011.

Atatürk'ün Bütün Eserleri, Cilt 30 (1937-1938), Kaynak Yayınları, İstanbul, 2011.

Cumhurbaşkanlığı Tarihi 1923-2005, Cumhurbaşkanlığı Ankara: 29 Ekim 2005, Ankara, 2006.

DEMİREL, Ahmet, **İsmet İnönü Defterler (1919-1973)**, C. 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.

DERİN, Haldun, **Çankaya Özel Kalemimi Hatırlarken 1933-1951**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1995.

ERKİN, Feridun Cemal, "Türkiye'nin Savaşa Katılması için Kahire'de Yapılan Müzakereler", **Bellekten**, Cilt: XLIII/170, ss. 427-455.

GAZİ MUSTAFA KEMAL, **Geometri**, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2015.

GÜRÜN, Kamuran, **Dış İlişkiler ve Türk Politikası: 1939'dan Günümüze Kadar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 531, Ankara, 1983.

İNÖNÜ, Erdal, **Anılar ve Düşünceler**, C.1-2, İstanbul, Boyut Yayınları, İstanbul, 2007.

KARAKUŞ, Emin, **40 Yıllık Bir Gazeteci Gözü İle İşte Ankara**, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1977.

ŞAHİNGİRAY, Özel, **Atatürk'ün Nöbet Defteri: 1931-1938**, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları: 8, Ankara, 1955.

ŞİMŞİR, Bilâl N., **Atatürk'ün Hastalığı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1938.

Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946), T.C. Dışışleri Bakanlığı, Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl Serisi, Ankara, 1973.

WEİSBAND, Edward, **İkinci Dünya Savaşı'nda İnönü'nün Dış Politikası II**, çev. M. Ali Kayabal, İstanbul, 2000.

02/04/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sureyya-anderiman-1900-1959/?pdf=3363> adresinden erişilmiştir